

дотримуватися вимог чинного законодавства, а й забезпечує цілісність, логічність і прозорість облікової інформації. Усе це формує довіру до фінансової звітності, як з боку внутрішніх користувачів, так і зовнішніх – інвесторів, контролюючих органів та партнерів.

Таким чином, бухгалтерська довідка є універсальним засобом, що поєднує облікову точність, документальне підтвердження та аналітичну функцію. Її впровадження як стандартного інструменту виправлення помилок в аграрному обліку має стати невід’ємною частиною сучасної практики ведення бухгалтерії.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку, затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 № 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00>
2. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства України від 24.05.1995 № 88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0393-95#Text> – Назва з екрана.
3. Бухгалтерська довідка – вимоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/plvkk>.
4. Бухгалтерські помилки: знайти та знешкодити –БУХГАЛТЕР.UA. URL: https://buh.ligazakon.net/news/218463_bukhgalterska-dovdka-vistupa-pdstavoyu-dly-a-vdobrazhennya-operats-u-bukhobliku--mnfn (дата звернення: 09.04.2025).

УДК 657:330.3-021.387

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ESG-ФАКТОРІВ

Кузьома В.В.,

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** розглянуто взаємозв'язок між обліком та оподаткуванням в контексті сталого розвитку та ESG-факторів. Проаналізовано роль систем обліку у забезпеченні інформацією для прийняття рішень щодо сталого розвитку та відображенні впливу ESG-факторів на діяльність підприємств. Розглянуто можливості податкової системи як інструменту стимулювання сталого розвитку та врахування ESG-факторів. Оцінено поточний стан інтеграції сталого розвитку та ESG-факторів в облікову та податкову системи України, визначено ключові тенденції та перспективи подальшого розвитку.*

***Ключові слова:** сталий розвиток, ESG-фактори, облік, екологічний облік, соціальний облік, нефінансова звітність, інтегрований облік, оподаткування, екологічні податки, податкові пільги.*

У сучасному світі концепція сталого розвитку набуває все більшого значення, визначаючи стратегічні напрями розвитку бізнесу та економіки в цілому. Паралельно зростає вплив ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських), які стають ключовими індикаторами оцінки діяльності підприємств інвесторами, споживачами та іншими зацікавленими сторонами. В цьому контексті системи обліку та оподаткування відіграють важливу роль, забезпечуючи інформаційну підтримку для прийняття рішень щодо сталого розвитку та відображаючи вплив ESG-факторів на фінансові результати та зобов'язання підприємств.

Зокрема, екологічний фактор охоплює вплив підприємства на навколишнє середовище, включаючи використання природних ресурсів, управління відходами, викиди парникових газів, забруднення довкілля та збереження біорізноманіття. Соціальний фактор відображає відносини компанії із зацікавленими сторонами, такими як працівники, клієнти, постачальники та місцеві громади. Він включає питання трудових прав, охорони здоров'я та безпеки праці, різноманітності та інклюзивності, відповідальності за продукцію та залучення громад. Управлінський фактор стосується структури управління підприємством, його етики ведення бізнесу, прозорості, підзвітності, прав акціонерів та ефективності ради директорів тощо.

ESG-фактори є конкретними критеріями, за допомогою яких можна оцінити внесок компанії у сталий розвиток. Успішне управління ESG-ризиками та можливостями не лише сприяє збереженню навколишнього середовища та покращенню соціальних відносин, але й може позитивно впливати на фінансову стійкість та довгострокову вартість компанії [11].

Система обліку є ключовим інструментом для збору, обробки та надання інформації про діяльність підприємства. В контексті сталого розвитку та ESG-факторів облікова інформація набуває нових вимірів [4].

Традиційний бухгалтерський облік часто не відображає повною мірою екологічні витрати (наприклад, витрати на запобігання забрудненню, відновлення довкілля) та екологічні зобов'язання (наприклад, зобов'язання з рекультивації земель). Розвиток екологічного обліку спрямований на ідентифікацію, вимірювання та відображення таких показників, що є важливим для оцінки екологічної ефективності та прийняття управлінських рішень (наприклад, Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ) 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи") [8].

Інформація про соціальні інвестиції, витрати на персонал, програми соціальної відповідальності стає все більш значущою для оцінки соціального впливу компанії. Нефінансові звіти, які включають соціальні показники, доповнюють традиційну фінансову звітність та надають більш повну картину діяльності підприємства (наприклад, Керівництво зі звітності в сфері сталого розвитку GRI) [5].

Для відображення інформації про ESG-фактори компанії все частіше використовують нефінансову звітність, яка може включати звіти про сталий

розвиток, звіти про корпоративну соціальну відповідальність тощо. Концепція інтегрованого обліку передбачає об'єднання фінансової та нефінансової інформації для надання цілісного уявлення про створення вартості компанією в короткостроковій та довгостроковій перспективі [6].

Розвиток систем обліку, здатних адекватно відображати ESG-фактори, є важливим для забезпечення прозорості, підзвітності та прийняття обґрунтованих рішень у сфері сталого розвитку.

Податкова система може відігравати значну роль у стимулюванні сталого розвитку та врахуванні ESG-факторів через різні механізми [9].

Введення податків на забруднення навколишнього середовища (Податковий кодекс України, розділ VIII), використання природних ресурсів (Податковий кодекс України, розділ IX), утворення відходів може стимулювати підприємства до зменшення негативного впливу на довкілля та інвестування в екологічно чисті технології [13].

Надання податкових пільг компаніям, які впроваджують екологічно «дружні» технології, здійснюють інвестиції в енергоефективність, розвивають відновлювані джерела енергії або реалізують соціально значущі проекти (наприклад, звільнення від оподаткування прибутку, спрямованого на екологічні цілі, відповідно до Податкового кодексу України). Хоча в Україні спеціальні податкові режими для "зелених" та соціальних підприємств знаходяться на стадії розвитку, існують окремі ініціативи та програми підтримки, які можуть включати податкові стимули. Ефективне використання інструментів податкової політики може стати потужним стимулом для інтеграції принципів сталого розвитку та ESG-факторів у діяльність бізнесу.

Інформація, що генерується системами обліку щодо ESG-факторів, є критично важливою для цілей оподаткування. Зокрема, для визначення бази оподаткування. Так, дані екологічного обліку (наприклад, обсяги викидів забруднюючих речовин, обсяги утворених відходів, обсяги використаних природних ресурсів, що фіксуються у первинних документах та облікових регістрах) використовуються для визначення бази оподаткування екологічними податками та зборами [13].

Крім того, інформація про інвестиції в екологічно чисті технології або соціальні проекти, зафіксована в обліку (наприклад, витрати на придбання відповідного обладнання, витрати на соціальні програми, що підтверджуються первинними документами та фінансовою звітністю), є необхідною для підтвердження права на отримання відповідних податкових пільг (якщо такі передбачені законодавством).

Підприємства, що користуються певними податковими преференціями, пов'язаними зі сталим розвитком, повинні надавати облікову інформацію, що підтверджує їх відповідність критеріям таких режимів (наприклад, дані про обсяги використання відновлюваних джерел енергії, що відображаються в обліку).

В Україні питання інтеграції сталого розвитку та ESG-факторів у системи обліку та оподаткування перебуває на початковому етапі розвитку.

На законодавчому рівні вимоги до нефінансової звітності, яка б комплексно відображала ESG-фактори, поки що не є обов'язковими для більшості підприємств. Проте, великі компанії та компанії з іноземними інвестиціями все частіше ініціюють підготовку звітів про сталий розвиток на добровільній основі, використовуючи міжнародні стандарти (GRI, SASB). Розвиток екологічного обліку обмежується переважно обліком екологічних платежів та витрат на природоохоронні заходи, передбачених законодавством. Облік соціальних інвестицій та відповідних витрат ведеться в рамках загального бухгалтерського обліку.

В Україні діють екологічні податки та збори, спрямовані на компенсацію негативного впливу на довкілля. Однак, система податкових пільг та стимулів для підприємств, які впроваджують принципи сталого розвитку та враховують ESG-фактори, є недостатньо розвиненою та потребує подальшого вдосконалення. Існують окремі положення Податкового кодексу, що передбачають пільги для певних видів діяльності, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, але їх застосування є обмеженим.

Наразі в Україні триває процес імплементації європейських директив у сфері сталого розвитку та корпоративної звітності. Очікується, що в майбутньому вимоги до нефінансової звітності та врахування ESG-факторів будуть посилюватися, що зумовить необхідність розвитку відповідних облікових практик та можливих змін у податковій системі.

Інтеграція концепцій сталого розвитку та ESG-факторів у системи обліку та оподаткування є важливим завданням сучасної економіки. Розвиток екологічного та соціального обліку, впровадження нефінансової звітності та використання податкових інструментів для стимулювання відповідальної поведінки бізнесу сприяють більш стійкому та збалансованому розвитку. В Україні цей процес перебуває на початковому етапі, проте існуючі законодавчі ініціативи та міжнародний досвід свідчать про неминучість поглиблення інтеграції ESG-факторів в облікову та податкову системи. Подальші дослідження в цій сфері повинні бути спрямовані на розробку методологічних підходів до обліку ESG-факторів з урахуванням української специфіки, оцінку ефективності існуючих та потенційних податкових стимулів та гармонізацію національних стандартів звітності з міжнародними вимогами у сфері сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Brundtland Commission. (1987). Our Common Future. Oxford: Oxford University Press.
2. Elkington, J. (1997). Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Capstone Publishing.
3. Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. The New York Times Magazine.
4. Gray, R. H., Bebbington, J., & Collison, D. (2006). The changing role of accounting: From stewardship to sustainability. Accounting Forum, 30(1), 5-36.
5. Global Reporting Initiative (GRI). Sustainability Reporting Standards.

6. International Integrated Reporting Council (IIRC). (2013). The International IR Framework.
7. International Organization for Standardization (ISO). (2010). ISO 26000:2010, Guidance on social responsibility.
8. International Accounting Standards Board (IASB). IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). Tax and Environmental Sustainability: Trends and Policy Guidance. OECD Publishing.
10. OECD. (2015). OECD Principles of Corporate Governance. OECD Publishing.
11. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating Shared Value. Harvard Business Review, 89(1/2), 62-77.
12. Sustainability Accounting Standards Board (SASB). SASB Standards.
13. Податковий кодекс України.

УДК 347.736:005.94:658

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ: КРИТЕРІЇ, ЗАХИСТ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Лугова О.І.,

кандидат економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах розвитку економіки та посилення конкуренції питання захисту інформації, що має стратегічне значення для підприємств, набуває особливої актуальності. Одним із найважливіших інструментів збереження конкурентних переваг є комерційна таємниця. Раціональна організація режиму доступу до такої інформації, визначення її складу, запровадження відповідних внутрішніх нормативних актів — усе це є необхідною умовою ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Поняття «комерційна таємниця» немає в трудовому праві, але воно передбачене статтями 505–508 Цивільного кодексу України.

Зокрема, у ч. 1 ст. 505 ЦКУ визначено, що «комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію» [1].

Комерційною таємницею можуть вважатися відомості технічного,